

Fenyőtermesztési kutatásaink eredményei az MTA felolvasó ülésén

Az 1977 februári MTA felolvasó ülés befejező szakaszában ismertettük fenyőtermesztési kutatásaink néhány fontosabb eredményét.

A témákat úgy választottuk meg, hogy a *fatermelési rendszer* bevezetésének egyik legfontosabb előfeltételét, a nemesített fenyő szaporítóanyag megtermelését szolgáló kutatási eredményeket emeltük ki. Ugyanakkor tekintetbe vettük meglevő fenyveseink legnagyobb termesztési gondját az erdőnevelést, amely segíti a hagyományos fenyőtermesztésből való átmenetet a fenyő fatermelési rendszerek keretében folyó fatermesztésbe.

Szakköreinkben közismert, hogy az *erdeifenyő* nemesítési területén értük el eddig a legtöbb eredményt. Ma már államilag elismert klón-keverékkel rendelkezünk. Kámonban, Bajtiban, Cikótán, Hatvanban és Albertirsán erdeifenyő plantázsaink vannak. A cikotaiban nagyüzemi nemesített erdeifenyő magtermelés folyik. A jelen gondja már az erdeifenyő magtermelő ültetvények üzemeltetése. Ebben a témakörben folyó kutatások eredményeit ismertette *Mátyás Csaba* az ERTI kámoni kísérleti telepének vezetője, aki *Bánó István* utódként a fenyőnemesítési témacsoport munkáját is irányítja. A kutatás meghatározta:

- a szükséges ápolás optimális módját, és mértékét,
- a toboztermés fokozásának gazdaságosan hatékony módszereit,
- a tobozgyűjtés megkönnyítésének, gépesítésének lehetőségeit.

A magtermelő ültetvényben a terepviszonyokat úgy kell megválasztani, hogy a gépek mozgásának előfeltételei meglegyenek. Ki kell irtani azokat a gyomnövényeket, amelyek a fenyőoltványok károsítóinak menedéket adnak. Törekedni kell arra, hogy a fák minél korábban termőre forduljanak. Ennek érdekében célszerű a magassági növekedés visszatartása a vezérhajtás levágása útján. Jelentős eredményeket ígér a tobozkezdemények pusztulásának megszüntetése, ami esetenként a 70%-ot is elérheti. Eredményesen tudunk már védekezni a 2 éves toboz rovarkárosítói ellen *Flibol*, *Phosdrin* és más rovarölőszerekkel. A tobozgyűjtés megkönnyítésére egyelőre különböző rendszerű állványokat lehet ajánlani. A tobozgyűjtés gépesítése kezdeti fokon áll. Jelenleg nem eredményez költségmegtakarítást. Az ERTI típusú szedőplatóval végzett kombinált (gépi+kézi) szedéssel a termés egyharmadát lehet begyűjteni 50%-os fajlagos teljesítmény növeléssel. A tervekben szerepel hidraulikus célgépek alkalmazása is.

A *feketefenyő* nemesítés első eredményeiről *Trombitás Tamás* ERTI tud. munkatárs (Sárvár) számolt be. „A feketefenyő változatok szerepe a természetben” című előadásában kiemelte, hogy a feketefenyő terület-foglalásának erőteljes növekedése miatt szükség van olyan klónkeverékekre, amelyek:

- a szélsőséges termőhelyi viszonyokat jól elviselik, a talajt rövid időn belül árnyalják,

— a kevésbé szélsőséges termőhelyeken, gyors növekedésűek és értékesebb választékok megtermelését is lehetővé teszik.

Dr. Szőnyi László vezetésével 1962—70-ben származási kísérleteket létesítettek. Az itt szereplő feketefenyő származásokat négy alfaj szerint csoportosították. Az Adriától keletre két fagyűrő, kemény tűjű, nagytobozú alfaj van, amely hazánkban is a leggyakoribb:

— *Pinus nigra* Arn. ssp. *nigra* és a

— *Pinus nigra* ssp. *pallasiana* (D. Don) Holmboe.

A *nigra* alfaj a szélsőségeket jól bírja és fatermése a védelmi szerep betöltése mellett a legnagyobb. Hazai feketefenyveseink zöme ide tartozik. A *pallasiana* alfajhoz tartozó származások a kísérletben ellentmondó tulajdonságaikkal tűntek ki. A görög és bolgár feketefenyő hasonlít a *nigrához*. Kedvező a krími származások növekedése. Az Adriától nyugatra levő származások közül a ssp. *laricio* ígéretes, mert gyors növekedésű, kedvező alakú, és minőségű. Fagyérzékenysége miatt nem telepíthető ott, ahol a januári középhőmérséklet -5°C alatt van. A vizsgálatok szerint a csemetekertben a fagyérzékeny klónok jól kiszűrhetők. Magassági növekedése 10—25%-kal nagyobb a ssp. *nigránál*. A meszes talajokat nem kedveli.

A *lucfenyő* nemesítéséről és ezzel kapcsolatosan a „Nemesített lucfenyők vegetatív szaporításáról” az Újvári házaspár tartott előadást. Ők az ERTI Észak-középhegységi Kísérleti Állomásán végzik kutatásaikat. Az előadás teljes szövegét lapunk közli, ezért részletes ismertetése nem szükséges. Célszerű külön kiemelni, hogy:

— mindenütt, ahol a termőhelyi viszonyok megengedik, a fenyőtermesztés keretében a lucfenyőt kell előnyben részesíteni,

— a lucfenyő magtermelő ültevények általában 20 éves kor után teremnek,

— a lucfenyő nemesített szaporítóanyagot indokolt autovegetatív úton egyéves hajtások gyökereztetésével előállítani,

— a vegetatív szaporítás más nemesítési eljárásokkal kombinálva 40%-os genetikai nyereséget hoz.

„A fenyőállományok nevelésének egyszerűsítése”-ről jómagam tartottam előadást, amelyet lapunk szintén egész terjedelmében közöl. Mondanivalójából kiemelhetem azt, hogy:

— az erdőnevelés tovább egyszerűsíthető a termelési cél erdőrészletekig való konkrét megállapításával,

— az egyszerűsítés a célnak megfelelő ültetési hálózat kialakításával kezdődik,

— a hálózat bővítésével a tisztítások száma 1-re csökken vagy elmarad, csökken a vékonyfa részaránya, javul a gépesítés lehetősége és növekedhet a vadkár,

— a jelenleg kiadott MÉM (ERTI) erdőnevelési modell táblák a hagyományos sűrű hálózatu fenyvesekre vonatkoznak. A termelési cél függvényében újabbak készültek, amelyek bevezetésére várhatóan a VI. ötéves tervben kerül majd sor.

Faellátásunk legnagyobb gondja a fenyőfahiány. Ennek a gondnak az enyhítését szolgálják a fenyőtermesztési kutatások is. Nem a pillanatnyi fafajdívat, hanem a gazdasági élet követelményei indokolják a fenyőtermesztés fejlesztését. Ezért van szükség a fenyő-kutatások továbbfejlesztésére, amelynek végső soron a gyakorlati erdőgazdálkodás kell, hogy a hasznát lássa. Ezt kívántuk szolgálni az akadémiai felolvasóülés fenyőtermesztési előadásaival is.

Dr. Solymos Rezső